

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 บทสรุป

งานวิจัยเรื่องการจัดลำดับความสำคัญของสาขาเศรษฐกิจ โดยพิจารณาผลความเชื่อมโยงด้านโครงสร้างการผลิต รายได้ และการจ้างงานในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสภาพเศรษฐกิจโดยทั่วไปในแต่ละสาขาเศรษฐกิจในสามจังหวัดชายแดนใต้ รวมทั้งจัดสร้างแบบจำลองปัจจัยการผลิต – ผลผลิตของสามจังหวัดชายแดนใต้ปี 2550 โดยใช้วิธีการประมาณการจากตารางปัจจัยการผลิต – ผลผลิตของประเทศ เพื่อนำแบบจำลองที่ได้ ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจของสามจังหวัดชายแดนใต้ โดยการพิจารณาจากผลของความเชื่อมโยงไปด้านหน้า และด้านหลัง ในด้านโครงสร้างการผลิต รายได้ และการจ้างงาน เมื่อจัดลำดับความสำคัญของสาขาเศรษฐกิจได้แล้ว ก็จะสามารถนำมาใช้ในการพิจารณากำหนดแผนเชิงนโยบายที่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพมากที่สุด

ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาสำหรับงานวิจัยเฉพาะเรื่องฉบับนี้อาศัยแนวคิดของทฤษฎีความเจริญเติบโตแบบไม่สมดุล (Unbalanced Growth Theory) นั่นคือ ในประเทศกำลังพัฒนานั้น ไม่มีงบประมาณเพียงพอในการที่จะพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยการลงทุนในสาขาเศรษฐกิจทั้งหมดพร้อม ๆ กัน ดังนั้นจึงต้องเลือกสาขาเศรษฐกิจที่จะส่งผลให้เกิดการขยายตัวของสาขาเศรษฐกิจอื่นให้ได้มากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นการขยายตัวด้านโครงสร้างการผลิต ด้านรายได้ หรือการจ้างงาน

การพิจารณาเลือกสาขาเศรษฐกิจที่จะส่งผลเชื่อมโยงไปยังสาขาเศรษฐกิจอื่น ๆ ให้ได้มากที่สุดนั้น จะอาศัยแบบจำลองปัจจัยการผลิต – ผลผลิตของสามจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งสร้างขึ้นโดยการประมาณการจากแบบจำลองปัจจัยการผลิต – ผลผลิตของประเทศ โดยอาศัยวิธี Cross Industry Location Quotient ในการประมาณการค่าสัมประสิทธิ์การผลิตทางตรงของแบบจำลองปัจจัยการผลิต – ผลผลิตของสามจังหวัดชายแดนใต้จากค่าสัมประสิทธิ์การผลิตทางตรงของแบบจำลองปัจจัยการผลิต – ผลผลิตของประเทศ

ในการสร้างแบบจำลองปัจจัยการผลิต – ผลผลิตของสามจังหวัดชายแดนใต้ นั้นจะแบ่งสาขาเศรษฐกิจออกเป็น 18 สาขาเศรษฐกิจ แต่เนื่องจากไม่มีข้อมูลเพียงพอในสาขาเศรษฐกิจที่ 18 จึงต้องตัดสาขาที่ 18 ออก ทำให้แบบจำลองปัจจัยการผลิต – ผลผลิตของสามจังหวัดชายแดนใต้ที่สร้างขึ้นมีเพียง 17 สาขาเศรษฐกิจ จากนั้นจึงทำการรวมสาขาเศรษฐกิจของแบบจำลองปัจจัยการผลิต – ผลผลิตของประเทศจาก 180 สาขาเศรษฐกิจให้เหลือเพียง 17 สาขาเศรษฐกิจ แล้วจึงหาค่าสัมประสิทธิ์การผลิตทางตรง (Direct Coefficient) ของประเทศ ในขณะเดียวกันก็ต้องหาค่าสัมประสิทธิ์ Cross Industry Location Quotient ซึ่งจะต้องอาศัยข้อมูลมูลค่าเพิ่มในสาขาเศรษฐกิจทั้ง 17 สาขาข้างต้นมาใช้ในการคำนวณ จากนั้นนำค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้ไปคูณกับค่าสัมประสิทธิ์การผลิตทางตรงของประเทศ จะได้ตารางแสดงค่าสัมประสิทธิ์การผลิตทางตรงของสามจังหวัดชายแดนใต้ ต่อจากนั้นจึงนำไปสร้างเป็นตารางแสดงค่าสัมประสิทธิ์การผลิตทางตรง และทางอ้อม (Direct and Indirect Coefficient) ของสามจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งจะนำไปใช้การการคำนวณหาผลกระทบไปด้านหน้าและด้านหลังในด้านโครงสร้างการผลิต รายได้ และการจ้างงาน ของสามจังหวัดชายแดนใต้ต่อไป

6.1.1 สรุปสาขาเศรษฐกิจที่มีผลกระทบไปด้านหน้าและด้านหลังด้านโครงสร้างการผลิตสูงสุด

จากการศึกษาพบว่า สาขาเศรษฐกิจที่มีผลกระทบไปด้านหน้าและด้านหลังสูงสุดในด้านโครงสร้างการผลิตของสามจังหวัดชายแดนใต้ ได้แก่ สาขาอุตสาหกรรมยาง เคมี และผลิตภัณฑ์จากน้ำมัน สาขาพืชผล ปศุสัตว์ และการป่าไม้ สาขาอุตสาหกรรมอาหาร สาขาบริการ และสาขาอุตสาหกรรมไม้ ตามลำดับ กล่าวคือ ในการลงทุนทั้ง 5 สาขาเศรษฐกิจนี้ จะเป็น 5 สาขาเศรษฐกิจที่จะช่วยกระตุ้นให้เกิดการใช้ปัจจัยการผลิตชั้นกลางได้มากที่สุด ทั้งที่นำมาใช้ภายในสาขาเอง และเชื่อมโยงไปยังการใช้ปัจจัยการผลิตชั้นกลางของสาขาเศรษฐกิจอื่น ๆ โดยการลงทุนในสาขาเศรษฐกิจทั้ง 5 สาขานี้ สาขาละ 1 ล้านบาท จะก่อให้เกิดผลกระทบไปด้านหน้าและด้านหลังด้านโครงสร้างการผลิต หรือเกิดการขยายตัวของมูลค่าปัจจัยการผลิตชั้นกลางของทั้งระบบเศรษฐกิจเป็นมูลค่ารวม 7.52824 ล้านบาท

6.1.2 สรุปสาขาเศรษฐกิจที่มีผลกระทบไปด้านหน้าและด้านหลังด้านรายได้หรือมูลค่าเพิ่มสูงสุด

ผลจากการศึกษานั้นพบว่า 5 สาขาเศรษฐกิจแรกของสามจังหวัดชายแดนใต้ ที่มีผลกระทบไปด้านหน้า และด้านหลังด้านรายได้หรือมูลค่าเพิ่มสูงสุด ได้แก่ สาขาพืชผล ปศุสัตว์ และการป่าไม้ สาขาบริการ สาขาการค้า การซ่อมแซมยานยนต์ ของใช้ส่วนบุคคลและเครื่องใช้ในครัวเรือน สาขาการทำเหมืองแร่ และสาขาการศึกษา ตามลำดับ นั่นคือ การลงทุนในทั้ง 5 สาขาเศรษฐกิจนี้ จะเป็น 5 สาขาเศรษฐกิจที่จะช่วยกระตุ้นให้มีการใช้ปัจจัยการผลิตขั้นปฐมอันได้แก่ เงินเดือน ค่าจ้าง หรือค่าตอบแทนแรงงาน ส่วนเกินจากการประกอบการ ค่าเสื่อมราคา และภาษีทางอ้อมสุทธิ ได้สูงสุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการมีรายได้เพิ่มขึ้นของประชกรนั่นเอง โดยการลงทุนในทั้ง 5 สาขาเศรษฐกิจนี้ สาขาละ 1 ล้านบาท จะก่อให้เกิดการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจทั้งระบบด้านรายได้เป็นมูลค่ารวม 8.46779 ล้านบาท

6.1.3 สรุปสาขาเศรษฐกิจที่มีผลกระทบไปด้านหน้าและด้านหลังด้านการจ้างงานสูงสุด

จากการศึกษาจะได้ว่า สาขาเศรษฐกิจที่ควรได้รับการสนับสนุนเพื่อให้เกิดการจ้างงานสูงสุด ทั้งในมุมมองของผลกระทบไปด้านหน้า และผลกระทบไปด้านหลัง ได้แก่ สาขาอุตสาหกรรมอื่น ๆ สาขาอุตสาหกรรมการทอผ้า สาขาอุตสาหกรรมกระดาษและการพิมพ์ สาขาอุตสาหกรรมไม้ และสาขาการค้า การซ่อมแซมยานยนต์ ของใช้ส่วนบุคคลและเครื่องใช้ในครัวเรือน ตามลำดับ กล่าวคือ การลงทุนในทั้ง 5 สาขาเศรษฐกิจนี้ จะเป็น 5 สาขาเศรษฐกิจที่จะส่งผลกระทบให้มีปริมาณการจ้างงานซึ่งคิดเป็นจำนวนคนเพิ่มขึ้นได้มากที่สุด โดยการลงทุนในทั้ง 5 สาขาเศรษฐกิจนี้ สาขาละ 1 ล้านบาท จะก่อให้เกิดการจ้างงานทั้งระบบ 11 คน

6.1.4 สรุปสาขาเศรษฐกิจที่มีผลกระทบโดยรวมด้านโครงสร้างการผลิต รายได้ และการจ้างงานสูงสุด

ผลจากการศึกษา พบว่า สาขาเศรษฐกิจที่ควรได้รับการลงทุน 5 อันดับแรก ซึ่งจะส่งผลกระทบสูงสุดทั้งในด้านโครงสร้างการผลิต รายได้ และการจ้างงานของสามจังหวัดชายแดนใต้ ได้แก่ สาขาพืชผล ปศุสัตว์ และการป่าไม้ สาขาบริการ สาขาอุตสาหกรรมไม้ สาขาอุตสาหกรรมยาง เคมี และผลิตภัณฑ์จากน้ำมัน และสาขาการค้า การซ่อมแซมยานยนต์ ของใช้ส่วนบุคคลและเครื่องใช้ในครัวเรือน ตามลำดับ กล่าวคือ การลงทุนในทั้ง 5 สาขาเศรษฐกิจนี้ จะก่อให้เกิดผลกระทบเชื่อมโยงกันได้มากที่สุดในทุก 3 ด้าน ตามแนวคิดทฤษฎีความเจริญเติบโตแบบไม่สมดุล โดยการลงทุนใน 5 สาขาเศรษฐกิจนี้ สาขาละ 1 ล้านบาท จะกระตุ้นให้เกิดการ

ขยายตัวของทั้งระบบเศรษฐกิจในสามจังหวัดชายแดนใต้ ด้านโครงสร้างการผลิตเป็นจำนวน 7.23750 ล้านบาท ด้านรายได้เป็นจำนวน 8.12207 ล้านบาท และด้านการจ้างงาน เป็นจำนวน 5.60241 คน

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การศึกษานี้จะช่วยเป็นแนวทางในการตัดสินใจลงทุนของทั้งภาครัฐและเอกชน โดยเลือกสาขาการลงทุนที่ส่งผลกระทบสูงสุดทั้งด้านโครงสร้างการผลิต รายได้ และการจ้างงาน ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ซึ่งจะช่วยเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนใต้ ไม่ว่าจะเป็น ปัญหาการใช้ทรัพยากรอย่างไม่มีประสิทธิภาพ ปัญหาความยากจน ปัญหาการว่างงาน เป็นต้น แต่การที่จะสนับสนุนการลงทุนในสาขาใดก็ตามในสามจังหวัดชายแดนใต้ จะต้องคำนึงถึงความแตกต่างทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของคนในพื้นที่ด้วย เพื่อให้การสนับสนุนนั้นก่อให้เกิดการพัฒนาที่มีความสมดุลและสอดคล้องกับศักยภาพ และโอกาสในการอยู่ดีกินดีขึ้นของคนในพื้นที่

6.2.1 ให้ความสำคัญกับการพัฒนาอาชีพเกษตรกรอย่างจริงจัง

การเกษตร ถือเป็นสาขาเศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของสามจังหวัดชายแดนใต้เป็นอย่างมาก อีกทั้งยังเป็นสาขาที่มีผลกระทบเชื่อมโยงไปยังสาขาอื่น ๆ ได้มากที่สุดอีกด้วย แต่ที่ผ่านมากลับพบว่า เกษตรกรในพื้นที่ประสบกับปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ มีราคาไม่แน่นอน ซึ่งวิธีหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหานี้ได้คือ การประกันราคาพืชผล แต่วิธีการประกันราคาควรเป็นมาตรการที่นำมาใช้เฉพาะในระยะสั้นเท่านั้น รัฐจะต้องใช้เทคนิควิธีหลาย ๆ วิธี เพื่อที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ไปพร้อมกับการส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพทางการเกษตร เช่น จัดหาที่ดินทำกินให้กับเกษตรกรที่ขาดแคลนพื้นที่เพาะปลูก เพิ่มโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อขยายการผลิต ปรับโครงสร้างและระบบการผลิตของเกษตรกร จัดให้มีการพัฒนาเทคโนโลยีและวิชาการเพื่อยกระดับฐานะของเกษตรกรให้เป็นเกษตรกรที่ทันสมัยและก้าวหน้า ส่งเสริมให้มีการแปรรูปสินค้าเกษตร เพิ่มช่องทางทางการค้าให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ เป็นต้น

6.2.2 ส่งเสริมอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดการจ้างงานแก่ชาวมุสลิม

การที่ประชาชนในสามจังหวัดชายแดนใต้ซึ่งประมาณ 80% นับถือศาสนาอิสลาม ทำให้วิถีชีวิตบางอย่างของประชาชนในพื้นที่เป็นอุปสรรคต่อการทำงานได้ เช่น เจ้าของธุรกิจที่ไม่ใช่มุสลิมมักไม่ค่อยจ้างคนมุสลิมเข้าทำงาน เพราะเห็นว่าไม่สามารถบริการอาหารบางประเภทที่เป็นข้อห้ามของศาสนาอิสลามได้ ดังนั้น รัฐควรให้การสนับสนุนอุตสาหกรรมที่เอื้อประโยชน์ให้เกิดการจ้างงานกับชาวไทยมุสลิมได้โดยตรง เช่น การส่งเสริมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล การส่งเสริมการผลิตหมวกคลุมผมหรือผ้าคลุมผม รวมทั้งเครื่องแต่งกายของชาวมุสลิม เป็นต้น

นอกจากนี้รัฐควรส่งเสริมอุตสาหกรรมด้านการบริการที่มีเพื่อชาวไทยมุสลิมโดยเฉพาะ เช่น ส่งเสริมบทบาทของธนาคารอิสลามให้มากขึ้น เพื่อเป็นวิธีหนึ่งที่จะทำให้คนไทยมุสลิมมีทุนประกอบการเอง ส่งเสริมให้มีสหกรณ์แบบอิสลาม ส่งเสริมบริษัทประกันภัยแบบอิสลาม ส่งเสริมโรงรับจำนำแบบอิสลาม เป็นต้น โดยให้องค์กรเหล่านี้มีหลักปฏิบัติของการดำเนินกิจการที่สอดคล้องกับหลักของศาสนาอิสลาม

6.2.3 ส่งเสริมการลงทุนในสาขาอุตสาหกรรมไม้

สาขาอุตสาหกรรมไม้ประกอบไปด้วยสาขาอุตสาหกรรมย่อย คือ สาขาการแปรรูปไม้ ไม้อัด และอุปกรณ์ไม้ สาขาการผลิตผลิตภัณฑ์จากไม้และไม้ก๊อก และสาขาการผลิตเครื่องเรือน เครื่องตกแต่งที่ทำด้วยไม้ เป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญมากในทั้งสามจังหวัด เนื่องจากทั้งสามจังหวัดมีศักยภาพในด้านทรัพยากรป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม้ยางพารา แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าในแผนพัฒนาเศรษฐกิจของทั้งสามจังหวัด ไม่ได้กล่าวถึงการพัฒนาอุตสาหกรรมไม้เลย ถึงแม้จะเป็นอุตสาหกรรมที่ติดอันดับการทำรายได้สูงให้กับทั้งสามจังหวัดก็ตาม โดยการลงทุนในสาขาอุตสาหกรรมไม้จะก่อให้เกิดผลกระทบเชื่อมโยงทั้งทางด้านการขยายการผลิต ด้านรายได้ และด้านการจ้างงาน กับทุกสาขาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะสาขาพืชผล ปศุสัตว์ และการป่าไม้ สาขาการก่อสร้าง สาขาอุตสาหกรรมอื่น ๆ สาขาอุตสาหกรรมยาง สาขาการบริการ เป็นต้น ดังนั้น การลงทุนในสาขาอุตสาหกรรมไม้จึงเป็นสาขาเศรษฐกิจที่รัฐควรให้การสนับสนุน ไม่ว่าจะเป็นการฝึกอบรม การให้คำแนะนำ เพื่อให้ประชากรในพื้นที่สามารถสร้างผลผลิตได้ตรงกับความต้องการของตลาดทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ

6.2.4 ส่งเสริมอุตสาหกรรมยางในพื้นที่

พื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ มีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญคือ ยางพารา แต่การปลูกยางพาราในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ยังมีปัญหาในเรื่องผลผลิตภาพการผลิตที่ต่ำ มีปัญหาราคายางพาราตกต่ำ ดังนั้นในการส่งเสริมอุตสาหกรรมยางในพื้นที่ รัฐควรให้การส่งเสริมสนับสนุนตั้งแต่กระบวนการปลูกยางพารา เพื่อช่วยให้เกิดรายได้ และการจ้างงานในพื้นที่เพิ่มขึ้น

สาขาอุตสาหกรรมยาง เป็นสาขาที่มีผลกระทบเชื่อมโยงในด้านต่าง ๆ ค่อนข้างสูง โดยการส่งเสริมอุตสาหกรรมยางจะก่อให้เกิดการขยายตัวของสาขาการผลิตทุกสาขา โดยเฉพาะสาขาพืชผล ปศุสัตว์ และการป่าไม้ สาขาการบริการ สาขาอุตสาหกรรมโลหะ สาขาอุตสาหกรรมอื่น ๆ สาขาการค้า การซ่อมแซมยานยนต์ ของใช้ส่วนบุคคล และของใช้ในครัวเรือน สาขาการขนส่ง เป็นต้น ดังนั้นรัฐควรให้การสนับสนุนการแปรรูปยางพาราอย่างครบวงจร รวมทั้งการคลังสินค้า และปรับปรุงระบบการขนส่งของสามจังหวัดชายแดนใต้ เพื่อรองรับการลงทุนที่จะเกิดขึ้น

6.2.5 ส่งเสริมการค้าชายแดน

จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาสเป็นพื้นที่ที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศมาเลเซีย จึงมีการค้าชายตามแนวชายแดนเกิดขึ้น ทั้งในแง่ของการส่งออกและการนำเข้า จากการศึกษาพบว่า สาขาการค้า การซ่อมแซมยานยนต์ ของใช้ส่วนบุคคลและเครื่องใช้ในครัวเรือน เป็นสาขาที่เกิดขึ้นเมื่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจขยายตัวขึ้นมาแล้ว มิใช่ตัวนำที่ก่อให้เกิดการขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามมา ดังนั้นการส่งเสริมให้มีการขยายตัวในสาขาการค้า โดยลำพังจะไม่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการลงทุน จึงต้องมีการส่งเสริมการขยายตัวของสาขานี้ในลักษณะควบคู่กันไปกับสาขาการผลิตอื่น ๆ

การส่งเสริมการค้าชายแดนนั้น รัฐควรสนับสนุนให้มีการพัฒนาตลาดชายแดนใต้ ให้เป็นเมืองการค้าชายแดนที่ทันสมัย มีการจัดระเบียบตลาด คลังสินค้า โดยเฉพาะด้านศุลกากร ด้านตรวจคนเข้าเมือง ควรจัดระบบการขนส่งที่ทัดเทียมกับประเทศเพื่อนบ้าน และที่สำคัญคือ ควรมีการสร้างฐานการผลิตสินค้าขึ้นภายในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้เอง โดยส่งเสริมภาคเอกชนให้ผลิตสินค้าตามความต้องการของตลาด พร้อมกับการสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ และเชื่อมโยงระบบตลาดของคนในพื้นที่ เข้าสู่ตลาดการค้าชายแดน เพื่อช่วยเพิ่มรายได้ และเกิดการจ้างงานในพื้นที่

6.2.6 ควรปรับทิศทางการลงทุนในสาขาการศึกษา

สาขาการศึกษา เป็นสาขาเศรษฐกิจที่ได้รับความนิยมสนับสนุนจากภาครัฐเป็นจำนวนมากในแต่ละปี แต่จากการศึกษาพบว่า สาขาการศึกษาก่อให้เกิดผลกระทบด้านโครงสร้างการผลิตเป็นลำดับสุดท้าย โดยสาขาการศึกษาจะไม่ก่อให้เกิดผลกระทบไปด้านหน้าด้านโครงสร้างการผลิตเลย ทั้งนี้เนื่องจากสาขาการศึกษาเป็นสาขาบริการ ถือเป็นการผลิตที่เป็นขั้นสุดท้าย มูลค่าผลผลิตทั้งหมดที่ได้จึงเกิดจากการลงทุนของรัฐบาลและเอกชนในสาขาการศึกษาโดยตรง ซึ่งไม่ถูกนำไปใช้เป็นปัจจัยการผลิตขั้นกลางให้กับสาขาอื่นเลย สาขาการศึกษาจึงมีผลกระทบในด้านการสร้างรายได้หรือมูลค่าเพิ่มที่ค่อนข้างสูง ในขณะที่ส่งผลกระทบด้านการจ้างงานที่ค่อนข้างต่ำ ด้วยเหตุผลเช่นเดียวกับผลกระทบด้านโครงสร้างการผลิต นั่นคือ เป็นสาขาที่ไม่ถูกนำไปใช้เป็นปัจจัยการผลิตขั้นกลางให้กับสาขาอื่นเลย จึงไม่ก่อให้เกิดการจ้างงานตามผลกระทบไปด้านหน้ากับสาขาการผลิตอื่น ๆ นอกจากเกิดการจ้างงานภายในสาขาการศึกษาเอง ดังนั้น การสนับสนุนการลงทุนในสาขาการศึกษาซึ่งส่วนใหญ่เป็นการลงทุนจากภาครัฐ ควรเป็นไปในปริมาณที่เหมาะสม และปรับปรุงให้เกิดผลเชื่อมโยงต่อระบบเศรษฐกิจของภูมิภาคให้มากขึ้น

6.3 ข้อจำกัดของการศึกษา

1. แบบจำลองนี้ไม่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรของระบบเศรษฐกิจ นั่นคือ ถ้ารัฐบาลเพิ่มการใช้จ่ายจะส่งผลให้มีการผลิตสินค้าชนิดต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ซึ่งถ้าระบบเศรษฐกิจนั้นมีทรัพยากรอยู่อย่างจำกัด การเพิ่มการผลิตสินค้าต่าง ๆ ทุกชนิดพร้อมกันย่อมเป็นไปได้
2. แบบจำลองนี้สมมติให้ความต้องการของภาคครัวเรือน ภาครัฐบาล และภาคต่างประเทศ เป็นตัวแปรที่ถูกระบุกำหนดมาจากภายนอก (อาจมีค่าเพิ่มขึ้น หรือลดลง หรือคงเดิมได้ตามความต้องการของผู้วิเคราะห์) แต่ในความเป็นจริงนั้นความต้องการบริโภคของภาคครัวเรือน และภาครัฐบาล จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับรายได้ของหน่วยเศรษฐกิจนั้น ๆ ซึ่งแบบจำลองนี้มิได้มีการระบุถึงที่มาของรายได้ของหน่วยเศรษฐกิจเหล่านี้
3. แบบจำลองปัจจัยการผลิต – ผลผลิตของประเทศไทยที่มีในปัจจุบันคือของปี 2548 แต่งานวิจัยนี้ต้องการใช้ข้อมูลของปี 2550 ซึ่งเทคโนโลยีการผลิตอาจเปลี่ยนแปลงไปจากปี 2548 ทำให้ค่าสัมประสิทธิ์ที่ประมาณได้อาจไม่ถูกต้องเท่าที่ควร

6.4 ข้อเสนอแนะในการทำการศึกษาต่อไป

การสร้างแบบจำลองปัจจัยการผลิต – ผลผลิตของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในครั้งนี้เป็น การสร้างภายใต้ข้อจำกัดของความไม่สมบูรณ์ของข้อมูลการผลิตและปัจจัยการผลิตในระดับจังหวัด จึงมีผลทำให้เกิดข้อบกพร่องในการนำแบบจำลองปัจจัยการผลิต – ผลผลิตไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจของสามจังหวัดชายแดนใต้ได้อยู่มาก ซึ่งจะต้องมีการมีการศึกษาต่อไปเพื่อพัฒนาการสร้างแบบจำลองปัจจัยการผลิต – ผลผลิตของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สอดคล้องกับสภาพการผลิตของสามจังหวัดชายแดนใต้มากที่สุด แนวทางในการศึกษาต่อไปที่สำคัญมีดังนี้

1. เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการสร้างแบบจำลองปัจจัยการผลิต – ผลผลิตของสามจังหวัดชายแดนใต้ โดยการประมาณการจากแบบจำลองปัจจัยการผลิต – ผลผลิตของประเทศ โดยไม่มีการสำรวจข้อมูลปฐมภูมิ ซึ่งอาจทำให้การวิเคราะห์ที่ได้ออกมาไม่ตรงกับความเป็นจริงได้ เพื่อให้ผลของการประมาณการมีค่าใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากขึ้น ในการศึกษาครั้งต่อไปจึงควรประมาณการแบบจำลองปัจจัยการผลิต – ผลผลิตของสามจังหวัดชายแดนใต้แบบมีการสำรวจข้อมูลปฐมภูมิ เพื่อผลการศึกษาที่ถูกต้องยิ่งขึ้น

2. ประมาณการแบบจำลองปัจจัยการผลิต – ผลผลิตของสามจังหวัดชายแดนใต้ในครั้ง นี้ ทำการรวมกลุ่มสาขาเศรษฐกิจเป็น 17 สาขาเศรษฐกิจ ทำให้ผลการศึกษานี้ไม่สามารถระบุลงไปได้ว่าสาขาเศรษฐกิจใดมีความเหมาะสมกับการพัฒนาเศรษฐกิจสามจังหวัดชายแดนใต้ได้มากที่สุด เพราะในแต่ละสาขาเศรษฐกิจรวมผลผลิตของหลาย ๆ สาขาเศรษฐกิจไว้ด้วยกัน หากต้องการศึกษาในครั้งต่อไปจึงควรรวมกลุ่มสาขาเศรษฐกิจให้มีความละเอียดมากกว่า 17 สาขาเศรษฐกิจ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

3. การใช้แบบจำลองปัจจัยการผลิต – ผลผลิตของสามจังหวัดชายแดนใต้ในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ เป็นการพิจารณาในดุลยภาพบางส่วน (Partial Equilibrium) ดังนั้นแม้ว่าสาขาเศรษฐกิจที่เลือกเป็นสาขาหลักในการพัฒนาจะทำให้ระบบเศรษฐกิจของสามจังหวัดชายแดนใต้มีการขยายตัว และกระจายความเจริญเติบโตได้ดีที่สุดตามแนวความคิดของความเจริญเติบโตแบบไม่สมดุลก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาผลกระทบของการขยายตัวที่มีต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศแล้ว การพัฒนาสาขาเศรษฐกิจดังกล่าวอาจจะไม่เหมาะสมแก่การสนับสนุนเท่ากับสาขาเศรษฐกิจอื่นในระดับประเทศ และอาจก่อให้เกิดปัญหาด้านการผลิต และการกระจายการผลิตไปยังภูมิภาคอื่น ๆ ดังนั้นการพิจารณาในดุลยภาพของระบบเศรษฐกิจโดยรวมก็เป็นสิ่งจำเป็น